

REDACTIONEEL

Over herstelrecht, jongerenrechtbanken, mediationrechters en erfenisconflicten

Annie de Roo

Conflictpartijen verkennen tegenwoordig volop andere wijzen van geschiloplossing dan de juridische. En dat bij diverse soorten geschillen, denk aan arbeidsconflicten, geschillen tussen overheid en burger, familiegeschillen, burengeschillen, consumentengeschillen. Een dergelijke ontwikkeling voltrekt zich in België en Nederland, maar ook in de andere EU-landen, vaak aangejaagd door nationale en Europese regelgeving.

Binnen het strafrechtelijk systeem is niet of veel minder sprake van zo'n ontwikkeling, terwijl toch al in de tweede helft van de vorige eeuw werd nagedacht over de mogelijkheden van het herstelrecht – 'restorative justice' – binnen het strafrechtelijk systeem. In zowel Nederland als België zijn er wegbereiders (geweest) voor het inpassen van het herstelrecht-denken binnen het strafrecht. In menig opzicht staat het gedachtegoed van het herstelrecht lijnrecht tegenover dat van het reguliere strafrecht.

In België is de naam Lode Walgrave zeer verbonden met het gedachtegoed van het herstelrecht. In Nederland is het de naam van John Blad, voormalig universitair hoofddocent strafrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en voormalig hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Herstelrecht. Ter gelegenheid van zijn afscheid organiseerde de Erasmus School of Law in januari van dit jaar het symposium 'Justice that brings out the good: the promise of restorative justice' – bedoeld als eerbetoon aan zijn baanbrekende werk op dit terrein. Tijdens het symposium werd duidelijk dat herstelrecht anno 2016 een gekend fenomeen is – en niet alleen bij wetenschappers. Ook binnen de wereld van het strafrecht en beleidsmakers is men er mee bekend. Dat is goed nieuws. Maar het daadwerkelijk positioneren van herstelrecht in het strafrechtelijk systeem vergt vooralsnog een lange adem. Dit en vele andere aspecten van herstelrecht passeren de revue in het interview met John Blad. Het interview geeft een interessant beeld van de opkomst van het herstelrecht-denken in Nederland, en ook deels in België.

Over de rol van de rechter wordt nog altijd veel geschreven, vooral over wat de rechter wel en niet mag of zou moeten mogen. Toen in de jaren negentig van de vorige eeuw op ministerieel niveau voor het eerst in Nederland werd nagedacht over de mogelijkheden van mediation – binnen en buiten de rechtspraak – was een van de discussiepunten of een rechter ook als mediator zou kunnen optreden in een en dezelfde zaak. De uitkomst van die discussie was duidelijk: de rechter in Nederland kan niet in een en dezelfde zaak zowel mediator als rechter zijn. Men

Annie de Roo

vreesde een ongewenste rolvermenging. Wel zag men een rol weggelegd voor de rechter als verwijzer naar mediation. En dat is de staande praktijk geworden. In andere landen en rechtssystemen kan de rechter ook mediator zijn, ook in een en dezelfde zaak. Emese von Bóné houdt in haar bijdrage ‘Terug naar een “mediationrechter” in Nederland conform het model van Voltaire?’ hiervoor een vurig pleidooi. Zij benadrukt daarbij het belang van rechtspraak dichtbij de burger. Dit kan worden verwezenlijkt met een rechter die mag mediëren *en* rechtspreken.

Het is een gegeven dat nalatenschappen tot nare, langdurige conflicten kunnen leiden tussen de nabestaanden, erfgenamen. Juridische procedures over dergelijke conflicten leiden vaak tot een verdere escalatie en maar zelden tot een bevredigende uitkomst. De vraag die dan opkomt, is of een andere aanpak beter werkt of kan werken. In het artikel ‘Erfenisconflicten: relationele aspecten ter ondersteuning van een duurzame successieplanning’ bespreekt Liliane Gepts welke relationele wetten een rol spelen bij dit type conflict, de wijze van communiceren en ook waarom men kan opteren voor de weg van mediation. Zij kan daarbij putten uit haar jarenlange ervaring als fiscaal-juridisch adviseur.

Op 17 maart 2015 legden veertig leerlingen van drie Amsterdamse scholen de eed ‘Ik beloof dat ik mijn taak eerlijk en naar beste kunnen zal vervullen en dat ik de persoonlijke informatie die ik krijg in deze functie vertrouwelijk zal houden.’ Sindsdien vormen zij een zogenoemde ‘Jongerenrechtbank’ en oordelen zij over strafrechtelijke conflicten op school en in de schoolomgeving. Een van de doelen van de jongerenrechtbank is om scholieren die zich voor het eerst schuldig maken aan een strafbaar feit op een herstelrechtelijke manier te verantwoorden en om zo te voorkomen dat men in het strafrechtelijke circuit terechtkomt. Maria Leijten en Gaby Crince Le Roy bespreken de achtergrond en opzet van dit project in hun Signalement ‘Eerste Nederlandse Jongerenrechtbanken’.

Deze aflevering sluit af met nog twee Signalementen. Ten eerste is er een verslag van de ICC Mediation Competition 2016. De deelnemende studenten van de faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen rapporteren over hun ervaringen als mogelijke aspirant-mediators. En ten tweede is er het Signalement waarin Eric Lanckswert in het kort verslag uitbrengt van een wedstrijd bemiddeling met openbare besturen aan de universiteit Hasselt.